

Comunicare interpersonală. Dinamica relației profesor-student post pandemie

DOI : 10.46522/S.2023.S2.3

Cristina Maria OLAR PhD

University of Arts Târgu Mureș

cristinamariaiusan@gmail.com

Abstract: Interpersonal Communication. Teacher-student Relationship Dynamics Post Pandemic

The research is based on an analysis of the dynamics of the post-pandemic teacher-student relationship and the impact that online courses have had on the emotional, psychological and physical levels. This study is a personal analysis from the perspective of the teacher, on the type of relationship with students and the changes that have occurred in teaching, and communication with them. The experience of teaching online has caused changes in everyone's behavior and attitude. Both teachers and students have encountered technological, educational and emotional difficulties.

Key words: education; art; motivation; communication; inner resources.

De-a lungul timpului, specialiști din domeniul psihologic și psihopedagogic au tratat cu seriozitate teme care țin de relația profesor-student, tipuri de comunicare, predare, învățare etc, însă, cu toate acestea, este un domeniu vast care poate fi tratat din multiple perspective. În mediul educațional, profesorii au trăit diferite experiențe în încercarea de formare a unor metode eficiente de predare și evaluare.

Cercetarea se bazează pe analiza dinamicii relației profesor-student post pandemie și impactul pe care l-au avut cursurile online la nivel emoțional, psihic și fizic. Acest studiu este și o analiză personală din perspectiva cadrului didactic, asupra tipului de relaționare cu studenții și asupra schimbărilor care s-au produs la nivel de predare și de comunicare cu aceștia.

Experiența predării online a provocat schimbări în comportamentul și atitudinea tuturor. Atât profesorii, cât și studenții au întâmpinat dificultăți de ordin tehnologic, dar și din punct de vedere educațional și emoțional.

Am fost nevoiți să ne raportăm la o metodă de relaționare, predare, învățare, evaluare, comunicare, diferită prin expunerea unui spațiu personal și mai puțin academic. Dinamica cursurilor online s-a stabilit pe parcurs și am ținut cont de mai multe aspecte în conturarea orelor de curs practice, deoarece dezbaterem demersul, aplicat, cu studenți ai anului I coregrafie, a căror interacțiune la primul curs a fost pe platforma online. Astfel, primele întâlniri s-au axat pe o abordare teoretică a materialelor de curs, pentru a iniția studentul în tematica propusă. Dificultățile întâmpinate de profesor au fost de ordin tehnologic, educațional, dar, mai mult de atât, de ordin comunicațional. Interacțiunea cu persoane a căror personalitate și caracter nu îl cunoști, te pune în dificultate în alegerea limbajului, a tonului și a ritmului potrivit în cadrul dezvoltării unei interacțiuni. Această ipoteză este probabil valabilă și în sensul invers, de la student către profesor. Astfel, în primă fază a întâlnirilor, s-au pus bazele construirii unei relații umane prin intermediul ecranului și, mai apoi, pe dezvoltarea relației profesor- student.

Cu toate acestea, traiectoria cursurilor online a fost una fructuoasă și putem emite și aspecte cu efect pozitiv. Toată munca pentru examenele de la clasă a fost documentată video și a constituit un material de studiu bun și ulterior.

Comunicarea se realizează întotdeauna într-un context spațio-temporal, organizațional și socioafectiv particular, context care, în funcție de caracteristicile sale, influențează semnificativ conținutul, forma și eficiența comunicării.

Stan s.a., 5

Comunicarea interpersonală are ca și suport trei tipuri de comunicare care facilitează interacțiunea între două sau mai multe persoane: comunicare verbală, comunicare non-verbală și comunicare paralingvistică. Suntem dependenți de acest contact care se realizează la nivel senzorial și chiar în plan metafizic. Consider că avem capacitatea de a lucra independent și individual, însă pentru a evita o posibilă *auto-ostracizare* avem nevoie de umanitate și nu de izolare socială.

Izolarea socială poate contribui la «o performanță cognitivă generală mai slabă, un declin cognitiv mai rapid, o cunoaștere mai negativă și depresivă, o sensibilitate sporită la amenințări sociale și o confirmare auto-protectoare prejudecată în cunoașterea socială.

Sfetcu 2020, 3

Cu precădere punem accentul pe propria persoană, care are nevoie de o dezvoltare armonioasă din punct de vedere intelectual, cognitiv, fizic și psihic. Cu toate acestea din punct de vedere educațional, comunicarea interpersonală este liantul între emițător și receptor/profesor și student. Perioada în care am fost privați de o comunicare directă din punct de vedere uman, social și, mai ales, profesional s-a resimțit în momentul revenirii la interacțiunea directă. Schimbarea s-a produs treptat, fiind rezervați în tipurile de comunicare verbală și non verbală.

Cercetarea de față propune o *disecare* din punct de vedere emoțional a raporturilor de comunicare dintre student și profesor. Pentru a evidenția lipsurile, dar și plusurile perioadei pandemice/post pandemice, am realizat un mic sondaj raportat la comunitatea de studenți din Universitatea de Arte din Târgu-Mureș. Studiul s-a adresat studenților de la specializarea coregrafie și actorie, cu care am interacționat în timpul pandemiei și după pandemie.

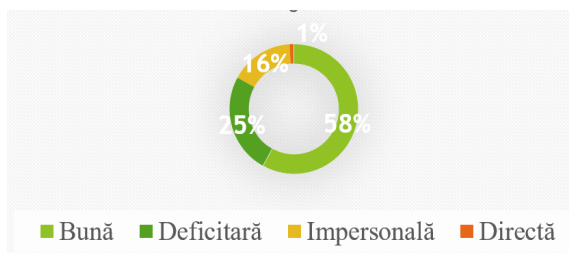
Rezultatele sondajului ne arată că mare parte a studenților au resimțit efectele predării online în plan fizic și emoțional. Cu toate că aceștia nu au negat anumite beneficii ale interacțiunilor online, au pus accentul pe lipsurile din acea perioadă, dar și pe nevoile actuale.

Întrebările sondajului au fost după cum urmează:

1. Cum considerați că a fost comunicarea cu profesorii în timpul pandemiei?
2. Ce considerați că a lipsit în perioada cursurilor online din punct de vedere al comunicării între profesor și student?
3. Cum considerați că a fost dinamica relației profesor - student după revenirea la cursuri?
4. Cum considerați că s-ar putea îmbunătăți relația de comunicare dintre un profesor și un student, privind toate aspectele educare, învățare, comunicare?
5. Ce considerați că s-a schimbat la nivel fizic și emoțional în momentul reluării cursurilor, în comparație cu perioada online?
6. Care credeți că au fost avantajele cursurilor online?
7. Care credeți că sunt avantajele cursurilor fizice?

În cele ce urmează prezentăm rezultatele sondajului pentru o analiză directă și obiectivă a fiecărei părți implicate în procesul de învățare-predare-evaluare.

1. Comunicarea cu profesorii în timpul pandemiei

Mai mult de jumătate dintre studenți au descris comunicarea cu profesorii, din timpul pandemiei, ca fiind bună, pe când 25% au descris-o ca fiind deficitară, 16% impersonală și 1% directă.

2. Majoritatea studenților au subliniat faptul că le-a lipsit prezența fizică, comunicarea directă și emoția. Din răspunsurile acestora am constatat că le-a lipsit și faptul că noi ca și profesori, ne-am adaptat mai greu la condițiile tehnologice.

3. 75% dintre studenții implicați în sondaj consideră că dinamica relației profesor-student după pandemie a fost bună, pe când 25% consideră că a fost foarte bună.

4. La întrebarea legată de modul de îmbunătățire a relației de comunicare dintre profesori și studenți majoritatea au răspuns că ar avea nevoie de:

- Mai multă răbdare în procesul învățării;
- Comunicare mai deschisă;
- Sinceritate;
- O mai bună înțelegere;
- Adaptabilitate;
- Implicare mai directă;
- Reciprocitate în procesul de învățare;
- Mai multă libertate în expunerea temelor și mai puțină impunere.

Pentru a sublinia opiniile studenților am ales unul din răspunsurile primite: *ne-am obișnuit corpul și mintea să lucreze pe pilot automat, ne este greu să luăm o inițiativă, prin urmare nu este în totalitate vorba despre o revenire la normal în ceea ce privește procesele de educare/învățare/comunicare. Mai avem nevoie de mult timp pentru a ne elibera de reziduurile energetice stocate în interiorul ființei noastre în timpul pandemiei. Cu siguranță vom reuși să îmbunătățim aceste aspect, dacă ne reamintim ce scop avem, pentru ce muncim și unde avem nevoie să ajungem. Doar astfel se va putea resuscita conexiunea dintre profesori și studenți.*

Sondajul a fost confidențial, doar cu variante de răspuns, pentru a conferi o libertate în exprimarea gândurilor și experiențelor trăite.

La nivel fizic și emoțional în momentul reluării cursurilor în spațiul sălilor de clasă, studenții au considerat că a fost un plus faptul că au avut parte de interacțiune directă, de comunicare deschisă, de cunoaștere a colegilor (pentru cei aflați în primul an de studiu), de spații adecvate tipurilor de curs, dar cu toate acestea mulți consideră că nu s-a schimbat nimic fundamental. Au simțit că uman avem cu toții nevoie de apartenență la o comunitate. Cu toate acestea am constatat că entuziasmul de la început a scăzut pe parcurs și au pierdut pasiunea pentru ceea ce și-au propus în momentul alegerii unei universități de artă.

6. Avantajele cursurilor online:

- Prezența;
- Dezvoltarea memoriei vizuale;
- Dezvoltarea creativității;
- Autodisciplină prin gestionarea timpului mai ușor;
- Materia predată.

7. Avantajele cursurilor fizice:

- Comunicare directă/eficientă;
- Interacțiune;
- Munca în echipă;
- Conexiunea cu ceilalți;
- Înțelegerea exercițiilor fizice cu ușurință;
- Aplicabilitate directă;
- Comunicare în plan personal;
- Cooperare cu partenerii de scenă;
- Contact direct;
- Emoția reală.

După cum putem observa din rezultatele sondajului, dinamica relației profesor-student a suferit modificări pe parcursul cursurilor online și inevitabil în momentul reîntoarcerii la cursurile fizice. Pe baza acestui sondaj putem identifica un *pattern* din răspunsurile studenților, care se concentrează pe două puncte-cheie în relația profesor-student: comunicare și înțelegere.

Studiile din domeniul educației arată că problema comunicării este vitală în sistemul de învățământ, întrucât ea este responsabilă, în foarte mare măsură, de eficiența actului educativ. Comunicarea permite integrarea socială, stabilirea de relații interpersonale, relaționarea cu ceilalți, raportarea la aceștia.

Botezatu 2021, 32

Procesul educativ este într-o permanentă schimbare și, deși putem considera că este dificil să ne raportăm diferit în soluționarea problemelor ce țin de comunicare, cheia este atenția pe care o acordăm studentului din punct de vedere uman și, mai apoi, din perspectiva profesor-student. Un mediu de lucru armonios, o atitudine pozitivă, o atenție sporită în monitorizarea emoțională a studentului, puterea exemplului, interacțiunea sinceră, respectul, disciplina conduc spre o îmbunătățire a procesului de instruire.

Comunicarea este autentică și de calitate când profesorul ia în considerare punctul de vedere al elevului, observă evenimentele de natură verbală și nonverbală în situația de comunicare, analizează pentru a discerne, controlează calitatea mesajului și se exprimă în funcție de elev și de obiectul comunicării. Comunicarea devine eficientă atunci când favorizează o implicare activă din partea elevului iar metodele moderne permit acest lucru. Metodele activ-participative, centrate pe elev, au meritul de a implica activ fiecare membru al grupului format și de a optimiza comunicarea în cadrul grupului de elevi.

Apostolescu 2021, 24

Barierile și blocajele în comunicarea didactică sunt influențate de mai mulți factori precum: „efectele de statut [...], probleme semantice [...], distorsiuni perceptive [...],

diferențe culturale [...], factori fizici perturbatori [...], factori interni [...], diferențe de percepție [...] etc.” (Colceriu 2008, 155).

În momentul îmbunătățirii relației profesor-student putem observa și o creștere a calității materialelor de studiu predate, o înțelegere mai bună a acestora și asumarea unor responsabilități direct centrate pe subiectul studiat. De asemenea, putem observa îmbunătățiri și din punct de vedere social, organizatoric și emoțional, odată cu stabilirea unei dinamici eficiente.

Profesorii, la rândul lor, vor fi influențați de calitatea relației dintre ei și elevii lor. Întotdeauna un profesor care are o relație bună cu elevii săi se va simți apreciat, ceea ce generează emoții pozitive și satisfacție. Aceste emoții pozitive îi vor da profesorului un îmbold în îndeplinirea funcției didactice. Atunci când activitatea didactică se desfășoară cu interes și pasiune, elevii primesc entuziasmul, curiozitatea și noțiunea de a explora lucruri noi și astfel, procesul de învățare se realizează într-un mod pozitiv și interesant pentru ambele părți implicate.

Bozântan 2021, 36

În mediul educațional toate conexiunile se creează prin reciprocitate și nu doar prin impunere. Studentul și profesorul trebuie să colaboreze pentru îndeplinirea *sarcinilor* și pentru dezvoltarea reciprocă din punct de vedere uman, social, emoțional și profesional. Din perspectiva psihopedagogică, aceștia dezvoltă o relație de colaborare fiind în același timp și emițători și receptori.

Astfel am considerat important să subliniez parte din efectele pozitive și negative care s-au produs în actul educațional, în timpul pandemiei și post pandemie.

Pandemie

Aspecte pozitive:

- Provocarea imaginației;
- Adaptarea la un spațiu restrâns;
- Prezența;
- Timpul;
- Realizarea temelor la timp;
- Elemente digitale, editare video;
- Spontaneitate.

Aspecte negative:

- Comunicare indirectă;
- Motivație fluctuantă;
- Efort dublu fizic și psihic;
- Nevoia de validare constantă;
- Lipsa unei atitudini pozitive;
- Diferențe de percepție a materialului didactic;

- Lipsa cunoștințelor suficiente pentru utilizarea platformelor online.

Post pandemie

Aspecte pozitive:

- Comunicarea directă;
- Contactul fizic;
- Determinare;
- Atitudine pozitivă;
- Spațiu adecvat cursurilor practice;
- Predare eficientă, fizic;
- Evaluare directă;
- Cunoștințe tehnologice noi.

Aspecte negative ca și efect al perioadei online:

- Lipsa motivației;
- Distanțare emoțională;
- Lipsa empatiei;
- Prezență scăzută;
- Stima de sine scăzută;
- Destabilizare emoțională;
- Izolare socială etc

Din perspectiva profesorului, consider că suntem datori să ne adaptăm oricărei situații și să încercăm să soluționăm problemele legate de modul de predare al materialului didactic, de modul de interacțiune și înțelegere al studenților. În procesul de învățare, educare accentul este centrat pe student și mai puțin pe profesor, însă pentru o bună desfășurare a cursurilor și pentru un efect calitativ și profesorul necesită timp de reflexie și o reconfigurare a materiei. Se produc schimbări conceptuale, de mentalitate și de aplicabilitate a materialului de curs.

Predarea nu are sens decât în măsura în care determină un efort corespunzător de învățare din partea elevilor, după cum și învățarea pierde legătura dintre profesor și elev dacă nu este determinată de predare. Dar, deși relația dintre predare și învățare este una de tip cauză – efect, demersul nu este totuși linear, în sensul că un anumit tip de predare nu generează automat un anumit tip de învățare. Predarea singură, indiferent cât de bună ar fi, nu duce în mod automat, de la sine, la efectele de învățare așteptate, ci rezultatele predării sunt condiționate de calitatea învățării, precum și de intervenția altor factori implicați în desfășurarea procesului. Astfel, succesele și eșecurile trebuie puse atât pe seama muncii cadrelor didactice, cât și pe seama efortului individual al elevilor și pe seama influențelor altor factori, cu rol pozitiv sau negativ.

Crișan s.a., 1

În procesul de educare a studentului, profesorul trebuie să fie într-o permanentă încercare de evoluție și de perpetuare a unei atitudini pozitive. Pentru îmbunătățirea cali-

tăților de predare, dar, mai ales, de învățare, a studentului, profesorul are responsabilitatea de a fi conectat la noutățile din domeniu și de a fi mereu într-un continuu proces de adaptare. Rolul profesorului în activitatea didactică este de a încuraja, motiva, sprijini și stimula studentul în cadrul procesului de lucru. Identificarea anumitor blocaje fie emoționale sau fizice țin de atenția cu care acesta gestionează relația interpersonală. În cadrul cursurilor profesorul trebuie să se asigure că studentul înțelege și, mai apoi, stăpânește conceptele specifice domeniului de activitate.

Deoarece analizăm aceste aspecte din perspectiva unor cursuri de natură practică din domeniul artistic, putem observa că studentul uneori simte nevoia să aplice metoda de predare *learning by doing*. Această variantă duce la creșterea motivației prin sprijinirea studentului în procesul creativ. Cursurile practice de la specializarea coregrafie promovează această metodă de învățare, dar care survine doar în momentul în care au fost puse bazele unei tehnici, s-au înțeles noțiunile de bază și principiile de mișcare pentru o anumită tehnică de lucru. Cursurile online au creat oportunitatea de a evidenția importanța acordării unui timp propice de a deprinde noile cunoștințe în utilizarea corectă a capacităților corporale. Pedagogul acordă încredere studentului tocmai pentru ca acesta să simtă că are libertate de exprimare, explorare, dezvoltare și evoluție în procesul creativ. Tot demersul studentului este sprijinit de profesor într-un mod constructiv și prin stimularea capacităților creatoare.

Post pandemie relațiile interumane s-au deteriorat și astfel capacitatea oamenilor de a se readapta la vechea normalitate părea imposibilă. Revenirea la un proces de lucru interpersonal, față în față, a adus cu sine bucurie, dar și descumpănire. Din punct de vedere fizic, atât profesorii cât și studenții erau pregătiți, însă emoțional nimeni nu era pregătit. Probabil tot efortul depus în cadrul cursurilor online a atras după sine o oarecare oboseală psihică și o decădere emoțională.

Reîntoarcerea în sala de clasă a însemnat și ordonarea tuturor informațiilor primite și analizate în online. Au fost identificate diferențe de percepție, soluționate doar prin raportarea la cerințele tehnice prezente. Conștientizarea propriului corp în raport cu noul spațiu scenic, de dimensiuni mai mari și fără obstacole de jur împrejur au dus la îmbunătățirea expresiei scenice. Mai mult de atât, din punct de vedere tehnic, elementele ce aparțin sferei dansului contemporan au primit o altă formă și s-a îmbunătățit amploarea, fluiditatea, cursivitatea și dinamica mișcărilor.

Rezultatele obținute în urma evaluării emoționale a studenților m-au determinat să găsesc diferite formule de consiliere, pentru redobândirea încrederii în sine, reevaluarea propriilor calități și valori. Procesul a fost unul progresiv și a necesitat flexibilitate și disponibilitate în a înțelege și a cultiva o relație deschisă de comunicare. La nivel psiho-emoțional o parte din studenți au întâmpinat stări de anxietate, depresie și a fost dificil în a-și menține integritatea emoțională. Parte din ei au pierdut pasiunea pentru arta dansului și au fost mai puțin atrași de a finaliza sarcinile de la clasă.

Scopul profesorului este de a restabili obiective clare individual și centrat pe nevoile fiecărui student în parte. Pentru a asigura abordarea coerentă a necesităților specifice ale

acestora și pentru menținerea unui echilibru, au fost implicați în procesul de elaborare a temelor și dezbaterile lor la finalul fiecărui curs. Menținerea unui contact permanent și în afara orelor de clasă a contribuit major la eficientizarea comunicării. Cu toate acestea, în urma sondajului realizat la întrebarea cu numărul șapte, Care credeți că sunt avantajele cursurilor fizice?, unul dintre răspunsuri, adresat direct, a fost: *Posibilitatea de a comunica eficient. Sunteți o profesoară bună însă vă implicați prea mult emoțional, dar asta vă și face o profesoară bună.*

Astfel, ca pedagog, educator mi-am pus întrebarea: Cum putem gestiona lipsurile și plusurile în cadrul unei relații de comunicare profesor-student? și Când este prea mult sau prea puțin pentru un student? Probabil găsirea unui echilibru în conexiunile care se creează în timp și armonizarea relațiilor umane cu cele academice, poate fi răspunsul la cele două întrebări.

În timpul pandemiei am resimțit cele mai multe lipsuri din punct de vedere al comunicării, al interacțiunii fizice, al unui *perpetuum mobile* în adaptarea cursurilor și nevoia constantă de validare. Astfel, punctez câteva gânduri cu privire la ceea ce a însemnat procesul educativ pentru profesor în timpul pandemiei și post pandemie.

Pandemie:

- Adaptare la un sistem tehnologic nou;
- Lipsa unei implicări directe;
- Restabilirea obiectivelor;
- Adaptarea constantă a procesului educativ la nevoile studentului;
- Disponibilitatea crescută de a asculta;
- Receptivitate la cerințele studentului;
- Îmbunătățirea abilităților de comunicare;
- Găsirea unor instrumente pentru gestionarea aspectelor cognitive, emoționale, fizice și sociale;
- Efort fizic și psihic mai mare;
- Dificultate în cunoașterea cu adevărat a studenților (a caracterului și a personalității acestora);
- Stimulare constantă;
- Motivare;
- Acces gratuit la evenimente culturale online;
- Acces la workshop-uri online;
- Instrumente de evaluare diferite.

Post pandemie:

- Readaptarea materialului de curs post pandemie;
- Interacțiune umană directă;
- Activități practice în sala de clasă;
- Conexiune emoțională;
- Comunicare interpersonală;

- Contact fizic în explicarea/corectarea/repetarea exercițiilor fizice;
- Cunoașterea caracterului și a personalității studenților;
- Capacitatea de lucru pe un timp mai îndelungat;
- Evaluare directă;
- Conștientizarea propriilor valori.

Toate aceste aspect, fie ele negative sau pozitive, s-au resimțit de-a lungul celor trei ani de studiu. Cu toate acestea la finele anului trei, prin efortul profesorului, dar și al studentului, toate bruiajele care au intervenit în parcursul anilor de studiu online și fizic au fost depășite prin *exploatarea* resurselor interioare. Am apelat la nevoia umană de exprimare nonverbală, prin accesarea resorturilor emoționale și eliberarea de constrângerile unui sistem care este într-o permanentă *nevoie* de schimbare.

BIBLIOGRAFIE

- APOSTOLESCU, Adriana, 2021. Comunicarea optimă dintre profesor și elev. *Academia ABC, Simpozionul Inovație și performanță în educație*, ediția 3.
- BOTEZATU, Mioara, 2021. Comunicarea optimă dintre profesor și elev. *Academia ABC, Simpozionul Inovație și performanță în educație*, ediția 3.
- BOZÂNTAN, Gabriela, Marina, 2021. Comunicarea optimă dintre profesor și elev. *Academia ABC, Simpozionul Inovație și performanță în educație*, ediția 3.
- CRIȘAN, Ioana, s.a., Procesul de învățământ ca activitate de predare-învățare [online]. *Academia.Edu.* [accesat pe 11 Iun. 2023]. Disponibil la: https://www.academia.edu/6025844/Proces_de_%C3%AEnv%C4%83%C5%A3%C4%83m%C3%A2nt?email_work_card=thumbnail
- COLCERIU, Laura, 2008, *Psihopedagogia învățământului preșcolar. Detalierea temelor pentru definitivat*.
- SFETCU, Nicolae, 2020. Desocializarea în și după pandemie [online]. *Multimedia*. Disponibil la: <https://www.telework.ro/ro/desocializarea-in-si-dupa-pandemie/>
- STAN, Cristian, s.a. Pedagogia comunicării didactice [online]. *Pdfcoffe*. Disponibil la: <https://pdfcoffe.com/pedagogia-comunicarii-pdf-free.html>.